

Signe Wennebergs tale om bæredygtighed på landet

Taler

Signe Wenneberg
Journalist, botaniker og
klimaaktivist

Dato

12. september 2023

Sted

Bibliotekshaven, Den Sorte
Diamant, Søren Kierkegaards
Plads 1, 1221 København K

Omstændigheder

Rubrikken var ikke en del af talen. Parentetiske kommentarer indsat af taler selv.

Bæredygtighed på landet – Danmark set fra luften

Tak for muligheden for at tale om **bæredygtighed og landskaber**. For tiden drager Golden Days **På Landet**. Og temaet i aften her i læsesalen på Det Kongelige Bibliotek er **landskaberne, der omgiver os**.

Vi skal op og se det hele fra luften. Så kan vi se, hvad der er galt. Jeg plejer at sige, at ”ingen kan gøre alt, men alle kan gøre noget” – når det kommer til bæredygtighed, klimakrisen og biodiversitetskrisen. Ingen kan gøre alt, men hvad nu, hvis vi kan gøre noget, ved at tale om hvordan landskaberne har udviklet sig?

Vi ved med sikkerhed, at vores børn og børnebørn skal have rent vand at drikke. De skal have ren jord at dyrke mad i. Og vi ved, at maden, de skal dyrke, skal bestøves. Så meget ved vi. Men vi ødelægger vandboringerne. Vi står midt i en sjette masseuddøen, fordi insekterne dør. Vi ødelægger jorden. Vi udpiner den, forlanger for meget af den, smider for meget gift på den, fjerner levesteder i randområderne – og så dør insekterne. Vi er ved at ødelægge det hele for kommende generationer.

Jeg vil derfor tage jer med op og se det hele oppefra. Tænk på din barndoms egn. Hvis du er vokset op i en by, kan du også være med, byen er også et landskab som fugle flyver hen over. Jeg har selv et nyt hus og en ny (ret vild)

have i udkanten af København, ved Svanemøllen Kaserne. Her i byen ville vi frem til 1970erne kunne se køkkenhaver, træer, mistbænke, drivhuse og en høj grad af selvforsyning – jeg ser spor af det i min nye have, som er fra 1930. Har du boet i lejlighed, så tænk alligevel på de grønne åndehuller, du stødte på da du var barn. Og tænk også på bedsteforældres eller mostres steder på landet. Tænk på landskaber du kender godt. Lad tankerne flyve hen over dem. Det er en gavnlig øvelse, hvis man vil forstå, hvorfor det hele er gået den forkerte vej i de seneste årtier. Vi kan se det hele fra oven.

Under Corona-pandemien fik jeg tid til at dyrke en gammel hobby – måske til det ekstreme (smil). Jeg kiggede på alle boliger til salg i hele Danmark. Jeg blev særligt interesseret i huse m ladebygninger – jeg udtænkte en lille hævsn for at jeg ikke kunne arbejde som foredragsholder – jeg ville have min egen lade, som jeg ville lave til foredragssal, sådan at ingen kunne aflyse mig (smil). Jeg kiggede og kiggede på huse. Jeg havde så meget tid, at jeg også kørte ud i landet kun for at se på nogle af husene og haverne og landskaberne. Jeg trængte til udsyn. Til at se landskaber. Jeg nærstuderede detaljer. Det byggede miljø. Stedsansen. Hvad der lå omkring husene. Byernes historie. Jordens beskaffenhed på stedet. Jeg slog det hele op og nørkede også, hvem der havde ejet husene, bygget husene, beboet husene, hvordan træerne var bevaret. **Træer kommer til at betyde meget i fremtiden**, de vil betyde nedkøling og skygge, når der er ekstreme temperaturer og de vil suge vand, når der er ekstremregn. Jeg gav mig til at formidle husene videre – især var det sjovt med dem der kostede under en million og havde fantastiske detaljer – den slags detaljer, som ejendomsmæglere altid understreger ”trænger til en kærlig hånd” eller ”skal gennemgribende renoveres”. Min serie fik sit eget hashtag #denperfektelade

På turene rundt i landet havde jeg også forberedt mig ved at kigge på ”Danmark set fra luften” – en portal, som Det kongelige Bibliotek driver, som viser luftfotos af gamle huse og især ejendomme på landet. Her opdagede jeg noget spændende: På billederne af Danmark set fra luften ser vi alt hvad vi har gjort galt i forhold til klimakrise og biodiversitetskrise. Det er lige foran vores næser. Vi kan se det. Derfor kan vi også gøre noget ved det.

Mange træer er væk. Vejtræer er væk. Stengærderne er væk. Markveje er væk. De grøfter, som jeg kender fra min barndom på landet, er væk. Engang kunne man falde ned i en grøft og blive våd. Man måtte trække sig op ved at tage fat i

græstotter for derpå at komme mudret i skole. Nede i grøften boede forskellige vanddyr, padder og frøer. I blandt blomsterne og græsserne langs grøfterne boede andre dyr. Når man kom op af muddergrøften, kunne man se stengærder lagt af tidligere generationers hårde slid. Mens folkene arbejdede havde de smidt et æbleskrog og måske en mirabellesten. En fugl var fløjet forbi og havde spist hyldebær. Der voksede blommer, mirabeller, æbler, brombær, hindbær og hyld i stengærderne, som omkransede markerne. Der var forskellige dyr inde mellem stenene. Der var noget at spise. Nu er alt jævnet med jorden. Lad os se det oppefra. Der er helt lige streger, som om de er tegnet med lineal. Der er ingen kant ud til vej selvom det er ulovligt. Der dyrkes til asfaltkant. Der er ingen steder at være for insekterne, fuglene, dyrene. Vi udrydder de insekter, vi skal bruge. Vi dyrker monokultur. En gul rapsmark er en ørken. Der er intet liv. Det er gold ørken. En hvedemark. Ørken. En have med tætklippet græs. Ørken. Der er alt for få steder fuglene og insekterne kan finde føde. Når vi ser Danmark 2023 set fra luften.

Da jeg kiggede på luftfotos, fandt jeg også et billede af det hus på landet, hvor jeg er vokset op – en skovridergård i kanten af en skov, fotograferet engang lige efter anden verdenskrig. Haven hjemme på landet var i 1940erne selvforsynende – det var alle haver – der var ikke græsplæner, der var frugttræer, bær, lange og mange rækker af kål og kartofler, mistbænke, drivhuse, kartoffelkældre, der var husdyr til husbehov, der var høns alle vegne. Mad blev ikke fløjet rundt om jordkloden. Ingen spiste oksekød hver dag. Kylling var en fin søndagsspise. Ingen forventede at maden kom kørende eller flyvende eller var på frost i et supermarked. Vi blev de sidste, der dyrkede haven med køkkenhave hjemme på landet i 1980erne. Det sluttede der. Næsten ingen dyrker køkkenhaverne mere. Der er ikke tid siger vi, samtidig med, at vi har fået bekvemmeligheder, der giver os tid.

Jeg blev miljøaktivist dengang i 1980erne, da jeg havde høns og dyrkede økologisk køkkenhave i noget rigtig god jord. God jord. Vi havde endda også vores eget vand. Godt vand. Indtil vores vandboring blev forurennet. Det var det, der gjorde, at jeg blev vågen. Vores vand duede ikke mere. Vores vand kunne aldrig mere drikkes. Fordi der var spredt så meget gift i en juletræsproduktion tæt på vores have. Vi måtte have kommunalt vand gravet ind. Brønden blev lukket. Jeg var 17 år og rasende. Det var i 1985. I 1987 kom Brundtlandrapporten, som jeg læste i 3.g. Jeg blev vækket. Vi skulle forbruge

helt anderledes og meget mindre og meget mere lokalt, hvis ikke vores forbrug skulle gå ud over kommende generationer, stod der i rapporten. Vi ved hvordan det endte.

Men vi kan gøre en forskel. Vi kan se det hele oppefra. Vi kan tilbageføre landskabet, til sådan, som det har set ud i århundreder. Der var en god grund. Der er ingen god grund til at det ser ud som det gør nu. Lad os sammen skabe den forandring, vi ønsker at se i landskabet. Ingen kan gøre alt, men alle kan gøre noget. Og måske kan vi skabe refugier for fugle, insekter og sommerfugle hjemme i vores egne haver, så de ser appetitlige ud, **når Danmark ses fra luften.**

Kilde

<https://signewenneberg.dk/>

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Debattale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/signe-wennebergs-tale-om-baeredygtighed-pa-landet>